

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 5.

V Ljubljani, 3. svečna 1905.

XLV. leto.

»Učiteljski Tovariš« izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{8}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: »Bog visoko — car daleko«. — Naš denarni zavod. — Trnje in osat. — Razstava risarij v Zagrebu. — »Naša Sloga« in učiteljstvo. — V ofenzivi. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Listnica uredništva. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

„Bog visoko — car daleko“.

(Z Goriškega.)

Ruski pregovor velja tudi za Goriško. Čudno, kajne? Pred tedni v deželnem zboru dunajskem sprejeti popravljeni načrt šol. zakona je že dobil sankcijo. To je šlo hitro. Pred meseci predloženi načrt je bil sicer sprejet od nižjeavstrijskega dež. zbora, a ni ga predložila vlada v potrjenje, marveč vrnila ga je s svojimi opazkami. Takoj je bil nalašč v ta nameu zopet sklican dež. zbor, ki je načrt sprejel popravljen po vladi. Vlada ga je predložila v potrjenje, in danes je že zakon. No, tako delajo, kjer hočejo res delati in ne ljudi za nos voditi kakor pri nas na Goriškem.

Goriški deželni zbor je pred tremi leti sprejel zakonski načrt o malenkostnem izboljšanju našega stanja. Načrt je bil očitvidno in hote tak, da ni bil goden za sankcijo. Vladni zastopnik je to trdil v javni seji dež. zbora. Zaman, načrt je sprejel deželni zbor, četudi je vedel, da ne postane zakon, zato, da se izboljšanje zopet zavleče . . .

Ali je tako postopanje še človeško? Proti predložitvi in za predložitev načrta v sankcijo smo storili primerne korake. Učiteljstvo, ki je zastopano vse v deželnem učit. društvu, je vložilo prošnjo za avdijenco pri c. kr. namestniku grofu Goessu, da mu predloži spomenico. Avdijenca se je dovolila, deputacija se je odpeljala v Trst, c. kr. namestnik se je odpeljal iz Trsta! Spomenico, da je nismo nesli domov, smo izročili nekomu drugemu na c. kr. namestništvu, kjer je, hvala Bogu, več gospodov. Preteklo je leto: načrt o našem izboljšanju še ni dobil sankcije. Pride čas, da se ima sklicati dež. zbor v redno letno zasedanje. Čemu? Ni ga treba sklicevati: dežela nima letos kaj obravnavati. Deželne doklade tudi tako lahko pobirajo take kakor v prejšnjem letu, in to brez dež. zbora. In res, preteklo je drugo leto. Načrt o našem izboljšanju še ni postal zakon. Čemu? Saj je v tem času pomrlo samo par učiteljev zaradi pomanjkanja.

Tretje leto so sklicali zopet dež. zbor. Govorili so, da pride zopet na dnevni red načrt o našem izboljšanju, a ne isti, ker so ga nekje izgubili. V deželnem zboru ni tudi nihče čutil potrebe povprašati koga, kako in kaj je s tistim načrtom, zaradi katerega je bilo toliko krika in vika v zbornici in zunaj nje. Čemu? Saj je šlo le za uboge trpine —

učitelje, ki delajo tlako vsakemu, kdor jih le hoče imeti za — norca s praznimi frazami.

Teden za tednom je zboroval dež. zbor goriški. Iz dolgega časa je lovil poljske miši in streljal vrabce — za svoje dete, ki čaka že tretje leto pogreba, se ne zmeni. Čemu? Učiteljstvo naj čaka, če hoče, sicer naj pogine.

Šele proti koncu zasedanja je prišel na dnevni red nov načrt in bil je sprejet — a čujte, ljudje! — zopet hoté tak, da ne postane zakon. Strela udri iz višine — v tak deželni zbor! To je naša srčna želja, ki jo pošiljamo k Vsegamogočnemu . . .

Pravijo, da je večina dež. zbora, ki je laška, storila vse mogoče(?) korake, da bi bil načrt potrjen. Govoré, da je z Dunaja že prišel glas, da ne bo potrjen. Kdo ve, kje in kako je obtičal ubogi nestvor, da ne more ne gor ne dol.

Zakaj tako? Zato, ker tako hočejo imeti pri nas vsi. Večina dež. zbora, t. j. laški dež. poslanci, ni za izboljšanje, ker bi sicer ne predlagala, sprejemala in predlagala v sankcijo takih načrtov, ki niso godni; ako bi ji bilo kaj mar za svoj načrt in za bedno učiteljstvo, tedaj bi storila tako, kakor je storila večina dež. zbora nižjeavstrijskega in dež. odbor dunajski, ki ima danes že zakon v rokah. Pri nas pa gotovo, ako ne leži še vse skupaj v dež. hiši v Gorici. Manjšina dež. zbora našega ni za izboljšanje, ker zahteva predpogoj ustanovitev dež. šol. zaloga, ki ga pa večina zdaj noče dovoliti. Leta 1870. je bilo narobe: Lah so bili za dež. šol. zalog, a Slovenci proti ter za sedanje okrajne. Čez 30 let nas že tepe palica, ki so jo spletli takratni modri slov. dež. poslanci. Njih nasledniki zvrčajo krivdo na Lahe, ker nočejo zdaj popravljati starih naših pregreb. A ceho naj plačuje uboga para: slovenski in laški učitelj in kmet. Pa le pridno in krotko voli zopet kakor pred 1870. — in molil!

Deželni naš odbor pa je poskrbel, da se je razbobnalo po deželi potom časopisja neko dolgo poročilo deželnega računarstva o stanju okrajnih šol. zalogov doslej, kako bo potem, ko stopi v veljavo novi zakon (Kak zakon? Saj je komaj načrt) in pa kako bi bilo, ako bi obveljalo geslo manjšine, da bi ustanovili dež. šol. zalog. Kdor čita te številke, mora misliti, da se niti v deveti deželi ne godi komu tako dobro kakor učitelju na Goriškem. Tako ogromnih

doklad po 100 % in več na vse izvenredne davke res ni povsod za učiteljstvo in ljudsko šolo, a to poslednje se navadno kar prezre.

In zdaj pride šele vrag! Po novem letu, tako so govorili, pride v veljavo novi zakon in bo treba plačevati še 20% k užitnini vina, mošta, mesa in 1.70 K davščine od hl piva. Kmet je klel, češ, ne bom mogel prodajati vina; krčmar je klel, ker bo moral plačevati več daca in klel je končno pivce, posebno ko je bil nekoliko pijan, da je vino predrago, a vse to zaradi učitelja. Tudi poslednji ni mogel nič drugega nego kleti umno postavodajo našo. In tako delo, ki ga mora vsakdo preklesti, naj bi rodilo kaj blagosloval —

Ko so si deželni glavar, odborniki in poslanci povišali že itak previsoke plače in dijete, ni vedel za to ne kmet ne obrtnik; ko so isti povišali plače vsem dežel. uradnikom in služabnikom, niso preračunavali, koliko odstotkov bo stalo to več in koliko doklade bo treba plačati več; tudi v zadnjem zasedanju je ustanavljal dež. zbor nekaj novih služb v deželni upravi, a ni trebalo kakih računov; ravno takrat je podeljeval nekaj draginjskih doklad dež. uradnikom, ki so prav dobro plačani. Doklade (draginjske namreč) znašajo blizu toliko, kolikor učiteljska plača — a nihče ni zinil besedice proti. Nihče ni vprašal, kje vzamemo, koliko bo treba zvišati doklade itd.

Deželni zbor je sklenil, in dež. uradniki so šli 1. prihodnjega meseca po zvišano plačo, a niti en pes ni zalajal nanje iz vse dežele, zakaj nikogar niso našuntali proti njim. Le proti učitelju in njegovi plači in stroškom za vzdrževanje ljud. šole šuntajo: 1.) iz deželnega zbora in odbora, 2.) iz šolskih oblastnij, 3.) iz c. kr. davkarij, 4.) iz katoliških cerkva, 5.) iz časopisov klerikalnih in liberalnih, 6.) iz vsake vaške krčme zaradi salamenske (ne salomonske) modrosti deželnega zbora.

In kdo varuje učitelja pred vsemi zakonitimi in nezakonitimi šuntarji? Nihče, ker »Bog je visoko, a car je daleko«, da nihče ne zve, kako se nam godi v 20. stoletju. Ali bo kdaj bolje? Po smrti! Učiteljstvo, ne umiraj tako klavrne smrti, zdrami se, pomagaj si; umri vsaj junaske smrti, ki je častnejša zate in za tvoje potomce. Torej! . . .

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom,

Promet do konca decembra 1904 K 28.971.68.

Trnje in osat.

II.

Pisati hočemo o stvari, ki smo pisali o nji že večkrat, o stvari, ki smo nanjo že večkrat opozorili merodajne kroge, o stvari, ki nam je pri srcu kakor dete materi: pisati hočemo o nameščenju učiteljev-novincev in pa o nameščenju učiteljic — na enorazrednicah. O enem in drugem smo — kakor rečeno — pisali že večkrat, pa kakor se kaže, smo pisali slepim očem in govorili gluhih ušesom. Ker nam je pa razvoj šolstva resno pri srcu, in ker smo mnenja, da je treba pokazati zdravniku rano, če hočemo, da jo zaceli, zato hočemo govoriti danes o enorazrednicah.

Že več let, odkar ima učiteljstvo — kakor obče znano — tako sijajne plače, da se more kosati le še s c. kr. ce-starjem, vaškim ponočnim čuvajem, selskim poštnim potom, sploh odkar je majka Kranjska začela tako skrbno skrbeti za učitelje in odgojitelje svoje dece — je opazovati, da primanjkuje na enorazrednicah učiteljskih oseb. — Naše učne oblasti si pomagajo s tem, da taka mesta na prošnjo ali pa ex offo oddado učiteljem-novincem in pa učiteljicam. — To početje je tako, da mora slehrnega, ki ima le trohico pojma o pouku in trohico srca do bližnjega — skeleti v dno srca. — Da nastavljajo novince kot učitelje-voditelje na enorazrednice, ni možno dovolj ostro grajati. Tako nameščenje se protivi vsaki pedagogiki, vsakemu zdravemu razumu in je — rahlo rečeno — krepka zaušnica razvoju ljudskega šolstva. — Da podpremo svoje trpke trditve, si oglejmo stvar malo bližje. Kaj pa je enorazrednica? Ako bi znal pokojni Lindtner slovenski, bi rekel: »Nestvor!« — To je šola, v kateri ima učitelj 50—200*) učencev, ki jih mora poučevati vsednevno v 3, ali pa poldnevno v 2, odnosno v 4 oddelkih. Vsak učitelj ve, da je treba za pouk v oddelkih izkušenih praktičnih ljudi, ki umejo umetnost poučevanja, za 3 oddelke obenem pa je treba pravih mojstrov-korifej, če hočejo doseči ugodnih uspehov. Ni ga hujšega, mučnejšega in tako nehvaležnega pouka, kakor je oni v oddelkih. To vedo vsi, ki so bili kdaj tako srečni, da so zašli v oddelke. — O tem so pa edini tudi vsi pedagogi in vsi, ki jim ni uspeh šole deveta briga. V enorazrednice sodijo najboljše učne osebe — to je naša in sodba vsega sveta. A naše oblasti nam pošiljajo v take šole novince. — Bog čuvaj, da bi hoteli novincem kaj očitati, nikakor ne! Trdimo le, da ne sodijo v enorazrednice, ker so te pretežavne, a novinci pa premalo izkušeni, ker nimajo prakse in one spretnosti v poučevanju, ki jo zahtevajo enorazrednice. — Novinec, prišedši iz pripravnice, ima pač mnogo teorije, pozna obilo metod, a prakse nima. Mož se je učil poučevanja na vzorno uravnanih vadniških razredih, broječih — če je jako huda! — 40 učencev. O pouku v oddelkih je pač slišal, morebiti celo videl, kako lahko en oddelek bere, drugi piše. To je bilo pa tudi vse. — Kako je treba tudi druge predmete poučevati v dveh oddelkih, tega ni videl, ker mu tega niso pokazali.

Pred novinčevimi očmi plava vedno — vadnica z vso svojo izborno disciplino, z izbornim materijalom in majhnim številom otrok, z rednim šolskim obiskom itd. Vadnica ne pozna življenja na kmetiškimi šolah, in zato ga tudi ne pozna kandidat, ki je — četudi z odliko — dovršil pripravnico. Mladenič — poln idealov — kako bo deloval na polju omike in prosvete, prosi in tudi dobi mesto učitelja-voditelja v X. Napravi si načrt, kako bo poučeval in vzgajal, katero metodo bo uporabljal itd. Prej nego je še na svojem mestu, že zatrjuje, koliko % učencev pojde »naprej«, kako bo postopal napram zanikrnim staršem. (Izkaza o šolskih zamudah še videl ni, kakor menda razen kataloga, tednika in razrednice nobene šolske tiskovine ne, četudi jih je okrog 25, ki bi morale biti znane slehrnemu učitelju. A takih skrivnostnih papirjev ne kažejo na pripravnici, za to ni časa. Potrebnejše in nujnejše je, secirati, škandirati, masakrirati, citirati kakšno Klopstockovo odo. — Pa glej presenečenja!

Komaj vstopi novinec v razred, se razprše njegove iluzije kot megla pred žarki jutranjega solnca. Ničesar ne odgovarja njegovim idealom, ničesar temu, kar je videl v mestu.

*) Navadno 200 ali pa še več!

Potem pa pouk! Siromak ne ve, kam bi se dejal, kako pričel — ker se tega ni učil. Pouk v oddelkih! Kako, ko ni tega nikdar videl. Učil je na vzorno urejenem zavodu kvečjemu 40 učencev, a tu jih ima nad 100, ki jih naj poučuje v 2 oddelkih; to število bi mu bilo še za en oddelek preveč — a v dveh? — Kako pričeti, kako delovati? Prične in dela, da je izmučen kot živina, ko pa napravi bilanco o uspehih, se ga loteva obup. Pomagati si ne ve in ne zna. Vrgli so ga v vodo, ne da bi ga vprašali, če zna plavati. To so hude, grenke ure, ure muke in nepozabljenih težav. A končno gre, gre počasi na račun časa in pouka, a ne gre tako, kakor predpisuje učni načrt — in mož, čigar ideali že davno leže v vaški luži, s strahom in trepetom pričakuje nadzornika. — Kaj li ta poreče? Tu bi morali brati, tu računati, pa še polovice nismo dognali.

Kaj pa šolska pisarna? Novinec v šolski pisarni, o dopisih, odgovorih, o poročilih, o izkazih in kar je še takih dobrot, nima pojma. Odkod neki? Mari iz zavoda, iz katerega je došel? Kaj šel! Tam mu niti pokazali niso, kako treba pisati pravilne pobotnice, tem manj, kako sestavljaj poročila in naznanila na višje oblasti. — In sedaj naj mož »amtira« tako, da bo mogel »Amtsschimmel« naprej. Vprašajte vendar novince, kako jim je bilo pri srcu, ko so imeli poslati prva uradna poročila! In vprašajte urade, kakšna poročila so to bilal! Vprašajte nadzornike, kadar so imeli sestavljati one zveličalne statistične izkaze. — Po kolikokrat je romal tak dični izkaz z opombo »nazaj«, da ni to vse skupaj nič. Kriv je bil seveda novinec, in marsikak birokrat je indignirano vzdiknil: »Aber, dass er das nicht kann!« Pozabil je mož samo to, da je svojo karijero pričel s spisovanjem — dostavnic, ki so mu jih v početku često škartirali, ker še teh ni znal pravilno napraviti.

Čudno: pri nobenem stanu, naj je vojaški, duhovski ali uradniški, ne imenujejo novincev za voditelje, edino učit. stan ima to prednost. To je morebiti jako laskavo, a če je koristno, pa dvomimo v dno duše. Naša merodajna sodba je, da novinci ne sodijo na enorazrednice, ker je služba pretežavna, ker presega njih moči, ker sodijo tja zreli, izkušeni in praktični šolniki. — Novince naj nameščajo na večrazrednice. Tam naj se pod spretnim vodstvom svojega voditelja malo razgledajo in poizkusijo naj pouk v oddelkih, ogledajo naj si šolsko pisarnico, za katero bi rabil dandanes skoraj vsak voditelj — pisarja. Tako so mu namreč v smislu ministrskega odloka olajšali pisarniška dela. — Naša zahteva — v prid napredka in šolskih uspehov — je: Ne nastavlajte mladih, neizkušenih mladeničev na mesta, kamor sodijo le izkušeni in praktični možje!

Razstava risarij v Zagrebu.

V nedeljo, dne 22. pret. m. je zopet pokazalo slovensko učiteljstvo, kako vneto stremi po nadaljni naobrazbi in s kako navdušenostjo si ogleduje vsak nov pojav na polju ljudsko-šolske prosvete. Dasi je naš slovenski učitelj v obupnih gmotnih razmerah, vendar žrtvuje na oltar narodne probuje makari tudi zadnji vinar. To so pač narodni junaki!

Na skromni poziv, ki ga je objavil pred kratkim »Učit. Tov.«, se udeležilo razstave v Zagrebu sicer ne bogzna koliko a vendar častno število učiteljstva, ako pomislimo, da so nekateri morali žrtvovati vso noč, da so prišli do železniške

postaje zjutraj, ker sicer ne bi mogli obiskati toli zanimive razstave zaradi jako neugodne železniške zveze. Kakor sem čul, bi se mnogi prav radi pridružili izletnikom, a šolske oblasti jim niso privoščile v to eminentno kulturno svrhu niti dan dopusta, kar bi bilo neobhodno potrebno zanj, kdor je hotel biti v nedeljo v Zagrebu. Vsa čast onim šolskim oblastvom, ki so dovolile nekaj dni, da si natančneje ogledajo razstavo.

Občudovalo je okolo dvajset slovenskih učiteljskih oseb veliko izložbo risarij v umetniškem paviljonu na najlepšem zagrebškem trgu Franje Josipa. Izmed naših posetnikov sta bili tudi dve vrli kolegini. Čast jima!

Slovenskim učiteljem se je pridružilo tudi hrvaško učiteljstvo iz pokrajine, tako da je imel vrli gospod tovariš Ivan Tomašič, uprizoritelj te bogate razstave, z všteti gojenci, ki jih je poslala ta dan zagrebška obrtna šola, okolo 150 poslušalcev in občudovalcev njegove razstave.

Imenovani gospod tovariš nas je vodil od oddelka do oddelka razstave ter nam s prav strokovnjaškimi besedami tolmačil razstavo v sköro 3 ure trajajočem govoru. Z vidnim zanimanjem so ga poslušali slušatelji. Prav lep prizor se je nudil človeku, ko je v tišini odmeval mogočni glas g. Tomašiča in se je čulo prasketanje svinčnikov, ki so si udeležniki zapisavali vtiske z rastave.

Razstava je urejena prav umetniško. V prvem oddelku, kamor smo bili uvedeni, namreč v budimpeštanskem, so razstavljene risarije učencev od prvega do zadnjega razreda ljudske šole. Tu se nam je nudila začrtana metodiška učna pot v risanju po naravi za vse razrede ljudske šole po izvrstnem tolmačenju g. razstavljatelja. Drugi oddelek so nam nudili različna učna pota, ki se pa v bistvu vsa strinjajo. Razstavljene so tudi risarije našega vrlega tovariša g. Šege iz Dol. Logatca, ki zbujejo splošno zanimanje. Izdelane so tako mojstrsko lepo, da so nekateri posetniki kar zmajevali z glavami, menceč, to niso izdelali sami učenci. Na vprašanje nekega slovenskega obiskovalca razstave na gosp. Tomašiča, kako on misli o Šegovih risarijah, je dejal, da so jako izborne, a ne odgovarjajo sedanjemu stremljenju reforme v risanju, ker so nekatere izdelane po modelih in sicer v beli boji, kar ne odgovarja naradni barvi. Dejal je tudi, da je najbrže mnogo, mnogo pomagal učitelj učencem, kar se tudi ne strinja z novo strujo, ko naj učitelj le genetičnim potom sugestivno pomaga učencem pri risanju.

Glede Marinovega dela se podavatelj ni spuščal v podrobno kritiko z ozirom na to, ker je nam Slovencem itak znano to delo in si sedaj, ko smo si ogledali razstavo in slišali podavanje, vsak sam lahko ustvari sodbo. Omenil je le toliko, da je teoretično še dobro sestavljena knjiga, a praktično, to so njegove predloge ali risarije, pa nikako ne odgovarjajo sedanjemu stremljenju.

Načuditi se pač nismo mogli obiskovalci končnemu uspehu, ki se dožene z risanjem po naravi že v ljudski šoli, a kaj šele onemu na meščanskih šolah, strokovnih šolah, realkah in učiteljskih! Izdelki učencev teh zavodov so že prave umetnine.

Ker se ne bom dalje poglobljal v oceno velezanimive razstave že iz tega razloga, ker bo cenj. čitateljem »Učit. Tovariša« itak dana prilika, slišati oceno iz strokovnjaškega peresa v našem dičnem pedagoškem listu »Popotniku«, zaključujem to skromno poročilce z željo, da bi se slovensko učiteljstvo v obilnejšem številu poslužilo te izredne prilike s posetom razstave, ki pričuje posnemanja vredno požrtvo-

valnost in žilavo delavnost vrlega hrvaškega učiteljstva za blaginjo in procvit v vzgojo mu izročnega naroda. Bratskemu hrvaškemu učiteljstvu moramo le čestitati, da je otvorilo tako velevažen korak naprej v umetniški naobrazbi.

Naše šolske oblasti naj bi pa tej novi struji posvetile več pozornosti in preustrojile risanje na učiteljskih po novih načelih ter nastavile v to vešče učitelje; ne pa zapirale vrat, kakor se je to zgodilo nekemu štajer. učitelju-strokovnjaku, ki je mnogo gmotno in fizično žrtvoval za naobrazbo v risanju po zahtevah novih pedagogov.

Začnite na učiteljskih, potem se bo dalo veliko doseči tudi v ljudskih šolah!

—á—

„Naša Sloga“ in učiteljstvo.

(Iz Istre.)

V Istri imamo list — »Naša Sloga« — ki izide v Pulju vsakih sedem dni. Pred nekoliko leti je izhajal po dvakrat na teden. Zmanjkalo je denarja in drugih sredstev, zato je začela »Naša Sloga« izhajati po enkrat na teden. To glasilo se odlikuje osobito z napadi na učiteljstvo. V preteklem letu je priobčilo proti nekemu učitelju iz pazinske okolice mnogo lepih reči. Proti učiteljstvu bi ne smeli tiskati takih stvari, nego bi jih morali pometati v koš, toda par dobi par tudi v cerkvi. Dopisnik mora biti gavran, pa mu potem tiskajo dopise neglede na to, ali so resnični ali pretirani. Ljudje okolo tega glasila kriče na vse grlo: »U Istri nema ovoga nit onoga«. Toda imamo netakta in lenobe v vsakem pogledu.

V 50. številki piše rečeno glasilo: »Oni, koji su po svom zvanju i stališu prvi pozvani, da skrbe za narod naime župnik in učitelj, ne dolaze niti blizu. Samo da je njima dobro, a za narod ih glava ne boli. Ovom prigodom upozorujemo ovim putem pozvane faktore, naime c. kr. kotarško školsko vieće u Pazinu i prečastiti Ordinarijat (tega piše z veliko začetnico) u Trstu, da već jednom učine svoju dužnost na ovdašnje pritožbe, jer inače udarit ćemo baš na ovom mjestu u druge diple, ma bilo to i neugodno po dotične faktore. Abnormalne, nezdrave i gnjile odnošaje u Lindam treba radikalno izieliti. Dok to ne bude, mirovat nećemo, jer imamo zato pune vreće razloga. (Bravo, popel!) Sramota da se što takva ovdje trpi«.

V resnici je sramotno, da kaj takega tu trpimo. A čigava je krivda? Ali niso, vojeni od eksaltirane in bolne glave, tožili vsega učiteljstva? Potrpite in čakajte sodbe!

Učitelji v pazinski okolici gledajo razočarani in s prekrizanimi rokami in ne vedo, da je to taktika faktorjev, ki bi morali v prvi vrsti braniti in zagovarjati učiteljstvo. Čudno, da se ne more učiteljstvo v Istri zediniti. Ima nekoliko društev, a niti eno ni sklicalo skupščine, da preišče stvar in sodi, komu je treba soditi. V takem slučaju bi se zamerili predsedniki mogočnikom in potem bi se jim lahko primerilo kaj takega, kar se je onemu učitelju. Potem pa jaohl! Lepi so to predsedniki, a še lepša društva!

Bilo bi bedasto, prenašlo in netaktno, napadati vse učiteljstvo, pravi naša kamora; najprej hočemo urediti tega in onega, potlej ostale. Istrsko učiteljstvo je kratkovidno in ne uvideva smeri; toda uvidi jo, a — prepozno.

Uredili bi tudi smer — a kdo predseduje našim društvom? Našim društvom predsedujejo — razen onemu na Voloskem, kjer prevladuje napredno načelo — ljudje, ki so odvisni od

ene ali druge osebe, zato pa tudi delajo tako lepo, toda učiteljstvo ne uvideva tega. Ne uvideva, pa tudi neče uvideti, dokler stoje stvari tako. Ako komu predbacivajo napačna dela ali boljše nedela, začne braniti obča, a bedasta načela, ki nas dovedejo na rob propasti. In učiteljstvo? Učiteljstvo pride do spoznanja, ko bo prepozno!

V ofenzivi.

(Dalje.)

Gorenja Italija je bila do leta 1866. pod Avstrijo. Italijani niso mogli videti in trpeti Avstrijcev. Povsod je mrgolelo fanatičnih patriotov, ki so se zvali »carbonari.« Na tisoče jih je bilo zaprtih po raznih avstrijskih ječah. Največ jih ni nikdar več videlo svoje domovine, umrli so po ječah. Te so proslavljali kot narodne mučenike. S carbonarji je simpatizovalo vse ljudstvo, ves narod civilnega in duhovskega stanu. Naš sedanji papež Pij X. je bil takrat duhovnik in kot tak je bil nasproten Avstrijcem; držal je zvesto s svojim narodom, zaradi tega ga ni Bog zavrgel, postal je celo papež. — Ali je torej narodni fanatizem potreben in dopusten? Če vprašaš vlado, ti poreče: Ne! Če vprašaš narod, ti poreče: Da! — Po sklenjenem miru l. 1866. med Italijo in Nemčijo je prepustila Avstrija puntarsko Italijo Italijanom. Ali mislite, da so bili oni s to pridobitvijo zadovoljni? Oni so zahtevali zedinjeno Italijo. Papeževa država, Trst s Primorjem, Istra, Dalmacija in južni del Tirolske bi morali zediniti z Italijo. Vendar so se najprej zadovoljili s papežovo državo, l. 1870. so jo vzeli papežu. Takratni papež Pij IX. je zaradi tega čina preklel italijanskega kralja, in Pij X., sedanji papež, nekdanji italijanski patriot in avstrijski nasprotnik, ni še do danes preklical tega prekletstva. Kaj se učimo iz tega? Kar je za narodno blaginjo sveto, to je za cerkev prekleto. Cerkev se ujema ter na tihem ali molče odobruje narodni fanatizem, dokler se ta ne tiče njenih pravic. Kdor bi se drznil dotikati se teh, ga pošlje v dno pekla. Ona je navezana na materijo kakor vsak drug zemljan, da bile ne bil preveč egoistična in materialistična! Stavili bi lahko svojo glavo: ako bi rekla danes Italija s sporazumljenjem z Avstrijo, da je pripravljena dati papežu nazaj papežovo državo v zameno s Trstom, Primorjem, Istro, Dalmacijo in Tridentom, bi od veselja poskakoval ves klerikalni svet, in v Avstriji bi ne bilo škofa in znabiti tudi duhovnika ne, ki bi temu nasprotoval. Narodnost in klerikalizem sta si dobra, kadar to kaj nese, drugače je pa narodnost poganstvo.

Ker že govorimo o fanatizmu, pogledimo v današnje politiško življenje! Ali niso Italijani več fanatični patrioti? »Italia e fatta, e non compiuta«, je njihovo geslo. Nekdanji carbonarji so sedanji iridentisti. In kako so oni vneti, goreči, edini in strastni do skrajnosti! Vlada se jih boji, ker ima bridke izkušnje že od nekdanj; ravna z njimi lepo, milo in prizanesljivo, da se vsakdo čudi. Ravnotako milo in prizanesljivo ravna z nemško iredento, ki kar očitno priznava, da hoče biti zedinjena z nemško »pikelhaubo.« Najhuje fanatizujejo mladino že po šolah, da stopajo v javno službo in življenje že fanatizovani ljudje. Uradniki, duhovniki, trgovci in drugi raznoteri stanovi so javno znani kot iredentisti, pa se jim ne zgodi nič; dovoljujejo jim v narodnostih ozirih vse, česar žele, če ne, zaženo krik in vik do neba. Bombe pokajo, streljajo samokresi, pretepajo se in napravljajo celo vstaje

največkrat za malenkost in prazen nič. — Naš narod živi med takimi strastnima narodoma, ki ga kar očitno zaničujeta, zasramujeta, eden s »porco schiavo«, drugi s »verfluchter windischer Hund« in mu nočeta priznati nobenih pravic ne po šolah, v uradih niti v javnem življenju. Zaman prosijo tržaški Slovenci toliko let ljudskih šol, zaman je vse tarnanje in vse prošnje za ljudske šole v Istri; na Koroškem je čedalje slabše za našo narodnost, ker duhovščina ni več narodna, ampak klerikalna; na isti način se krčijo vedno bolj in bolj naše meje na Štajerskem. Čudimo se duhovščini, da more biti zaslepljena, trdosrčna in breznarodna, ko vidi ginevati naš narod. Nikdar se ne vrnejo tisti zlati časi, ko je stopala duhovščina v edinstvu s posvetnjaki, oblečena v surke, na govorniški oder, kakor se je to godilo okolo 70. leta na raznih slovenskih taborih. (Dalje.)

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

„Pedagoško društvo“ v Krškem priredi v soboto, dne 4. februarja 1905, v prid »Učiteljskemu konviktu v Ljubljani« v prostorih g. K. Ženerja veselico s prijaznim sodelovanjem slav. krškega mešanega in videmskega tamburaškega zbora. Začetek ob 7. uri zvečer. Vstopnina 80 h, sedež 1 K. Vzpored: 1. Farkaš: »V ognju«. Polka, tamburanje. 2. H. Sattner: »Na planine«. Mešani zbor. 3. F. S. Vilhar: »Kam«. Samospev za alt. Poje gospica Vl. Peršl, spremlja na harmoniju g. A. Kos. 4. K. Bendl: »Križari na morju«. Veliki mešani zbor. 5. J. Brahms: »Ogrski plesi«. Igrata na klavirju gospici M. in L. Gregorič. 6. Schumann: »Levova nevesta«. Samospev za bariton. Poje gospod Fr. Grailand, spremlja na klavirju gospica A. Šmidinger. 7. A. Foerster: »Ljubica«. Mešani zbor. 8. Farkaš: »Terezijin valček«. Tamburanje. 9. Bob iz Kranja. Šaljiva enodejanka. K obilni udeležbi vabi — odbor.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za mariborsko okolico je imelo svoj občni zbor dne 5. prosinca v mariborski okoliški šoli. Udeležba je bila slaba. Nekateri so najbrž mnenja, da so v vseh stanovskih in pedagoških vprašanjih itak dobro poučeni, da jim torej ni treba prihajati k našim skupnim posvetovanjem. A ravno taki bi naj prav pridno obiskovali zborovanja. Tukaj, kjer ima vsakdo prosto besedo, lahko izražajo in razvijajo svoje misli. Več ljudi več ve; kolikor glav, toliko misli. Le na ta način se izkristalizujejo jasni pojmi, ki so posebno v našem stanu velike važnosti. Pa tudi nimamo vzroka, zanemarjati svoje organizacije ter mirno gledati, od katere strani nam prilete pečena piščeta v usta, sicer bomo regulacijo učitejskih plač, ki se ima vršiti l. 1909., zaspali, a naši nasprotniki se nam bodo smejali v pest. Mi pa lahko potem gledamo skozi prste ter ob skledici španske juhe dalje — dremljemo. Ne pozabimo, da se bliža reakcija! Iz avstrijske prestolnice sem veje smrdljiv klerikalen vzduh, ki nam preti zapreti sapo. Ne podcenjujmo svojih nasprotnikov, odkritih in zakritih! Vsi na krov!

Ob otvoritvi zborovanja je želel načelnik, gosp. Avg. Požegar, vsem navzočim veselo novo leto. Pozdravil je nanovo pristopivšega člana, gospo Ido Vodenik (Sp. Kungota). — Zapisnik zadnjega zborovanja se je odobril. Slediti je imela volitev novega odbora. A na željo vseh navzočih zborovalcev se je z vzklikom izvolil zopet stari odbor, ki je torej sestavljen tako-le: Načelnik g. Avg. Požegar (Žitečka vas); nač. nam. g. ravn. M. Nerat (Leitersberg—Krčevina); tajnika gg. Ulrik Hauptman (Žitečka vas) in Mirosl. Pučelik (Leitersberg—Krčevina); blagajnik g. Fr. Lichtenwallner (ravnotam); odborniki gg.: Jos. Lasbacher (Ruše), Konrad Mejovšek (Reka) in Jernej Črnko (Jarenina).

Nato je poročal g. načelnik o društvenem delovanju v preteklem letu. Začetkom l. 1904. je štelo društvo 54 rednih in 3 častne člane. Tekom leta so pristopili 3 člani. Ravno toliko pa smo jih zopet izgubili: en učitelj je umrl, en učitelj in ena učiteljica pa sta se preselila v drug okraj. Tako je ostalo število članov ob koncu l. 1904. isto kakor je bilo v začetku. Društvo je zborovalo štirikrat ter je odbor imel v začetku leta sejo, pri kateri se je določil program nadaljnjega delovanja. Nameravani izlet v Puščavo se je izjalovil, ker se je vreme držalo preveč kislo. Najvažnejši sklep, ki ga je storilo društvo v preteklem letu, je ta, da pristopimo spodnještajerski »Zvezi«, kateri sklep pa se bo izvršil šele letos. Koncem svojega poročila je izrazil g. načelnik željo, da bi ostali zvesti društvu ter prav marljivo obiskovali zborovanja. — Poročilo o stanju blagajnice je moralo izostati. G. blagajnik je imel še izplačati potnino delegatom »Zaveze« ter povrniti stroške načelniku in tajniku ter na ta način ni mogel skleniti računa. To poročilo pride torej na dnevni red pri prihodnjem zborovanju.

Dne 29. grudna l. l. se je udeležil g. načelnik kot odbornik seje štajerskega »Lehrerbunda« v Gradcu. Iz te seje nam je sporočil veselo vest, da se v kratkem času združi vse štajersko učiteljstvo. Pretresovala so se pravila nove organizacije »Steiermärkischer Lehrerbund«. Ob istem času se je posvetoval »Verbandov« odbor o ravno isti točki, nakar se je vršila skupna seja obeh odborov. S tem se je položil temeljni kamen združitvi štajerskega učiteljstva. Novi štajerski »Lehrerbund« bo imel juridično dva člana: »Verband« in »Zvezo«. Predsednik »Verbanda« bo obenem predsednik »Lehrerbunda«, predsednik »Zveze« pa njega podpredsednik. Glavnih zborovanj ne bo več, ampak le zborovanje delegatov vsako četrto leto v Gradcu. — Začetek je torej storjen. Zopet smo za velik korak bliže združitvi vsega štajerskega učiteljstva. Naša sveta dolžnost je, da postopamo odslej složno po geslu: Vsi za enega, eden za vse, da stremimo vsi brez razlike narodnosti za enim in istim smotrom: napredek. — Pri tej priložnosti se usojam opozoriti cenjene čitatelje »Učit. Tov.« na sledeče: Nemškoavstrijski »Lehrerbund«, pri katerem je zastopano tudi češko učiteljstvo, šteje danes 30.000, reci trideset tisoč članov. (Pač mogočna armada, ki bi kljubovala tudi žilavim Japoncem!) Ko je prišla deputacija te organizacije k ministru pl. Hartlu interpelirat zaradi nižjeavstrijskega šolskega zakona, je minister prestrašeno vzkliknil: »Za Boga! Tu je zastopana vsa Avstrija! Kakšen vtisk bi šele napravilo na našega dobrega očeta pl. Hartla in na vse odločilne kroge zastopstvo vsega avstrijskega učiteljstva! Ali pa je taka organizacija res nemogoča? Mislim, da ne. Treba je samo trdne volje in nekoliko požrtvovalnosti. Posnemajmo v tem bukovinsko učiteljstvo! Naše bodoče stremljenje naj teži po tem, da se zgrne vse avstrijsko učiteljstvo v eno samo veliko armado. Taka organizacija bi bila ne samo strah in trepet vsem sovražnikom šole in učiteljstva, ampak bi bila tudi velikanskega kulturnega pomena!

G. ravnatelj Nerat je poročal o seji upravnega odbora »Zaveze« dne 29. grudna l. l. v Ljubljani. Z velikim navdušenjem smo vzeli na znanje veselo vest, da prične izhajati naš neustrašeni bojevnik »Učit. Tov.« z novim letom kot tednik ter da se bo vršila prihodnja glavna skupščina 13., 14. in 15. avgusta v Pulju. Za to sicer kratko, a zanimivo poročilo je žel g. poročevalec zahvalo vseh navzočih.

Sledil je še razgovor o nekaterih nerednostih v izvrševanju kazni zaradi šolskih zamud, kar pa je le krajevne pomena. — Na predlog g. M. Lichtenwallnerja je izreklo društvo g. načelniku za njegov trud in njegovo požrtvovalnost kot društvenemu voditelju in odborniku »Lehrerbunda« zahvalo in popolno zaupanje.

Na zopetno snidenje dne 2. sušca, pa v obilnejšem številu!

Književnost in umetnost.

„Zvonček“ prinaša v 2. številki to-le lepo vsebino:

1. Dedova povest. Borisov. Pesem. — 2. V skobec ga ujemi. Juraj Pangrac. Povest. — 3. V zimskem jutru. Andrej Rapè. Povest s podobo. — 4. Brzjav ali telegraf. Jož. Reisner. Poučni spis s petimi podobami. — 5. Veselje povodnega moža. Podoba. — 6. Vaški norček. Ivo Blažič. Povest. — 7. Ptički pozimi. Anton Medved. Pesem. — 8. Prijatelj. E. Gangl. Povest s podobo. — 9. Ljubimo domovino! Lad Ogorek. Poučni spis. — 10. Miška ná zobek! V. S. Povest. — 11. Zapihaj, južec! ... Sokolov. Pesem. — 12. Pouk in zabava. Mladi risar. A. Sič. — Največji vrt. — Avstralija. — Dober odgovor. — Sneg v Londonu. — Korist vetrov. — Velikanski sod. — Najstarejša ura. — Zimska pesem. Anton Kosi. Uglasbena pesem. — Besedna naloga. M. N. — Rešitev.

Emerich Berau: Missa in tonu psalmi. Cena 1 K. Samozaložba. Z veseljem pozdravljamo to delo kot prijetno iznenadljiv pojav na polju cerkvene muzikalne literature. G. skladatelj razpolaga z originalno invencijo, a je pri tem vendarle lahko umljiv ter kolikor mogoče preprost. Maša se naslanja na koralne motive, a je spričo svojih nepretiranih modulacij in zanimivega sestava tudi liturgičnemu petju manj večjim lahko dostopna. Spremljanje na orglah ne nudi nikakih težkoč in je vseskozi diskretno ter podpira po možnosti petje. Gotovo pa je treba za dostojno in duhu primerno izvajanje te maše izurjenih in sigurnih pevcev; sosebno bas-solo mora biti, zlasti glede na nižavo, trden, a vendar prožen. Mašo priporočamo sosebno moškim zborom v šolah, semeniščih itd. Spričo svoje izrednosti bo gotovo povsod vplivala efektno. Gosp. skladatelj naj nam poda kmalu tudi slovensko mašo za mrtve, ki smo jo tudi jako potrebni.

E. A.

„Naši zapiski“. — Slovenci smo jako malenkostni. Natančno prelistamo politične liste, da se gotovo do pičice seznanimo z vsakim malenkostnim dogodkom žalostne dnevne politike. Za višja vprašanja nimamo smisla. Zlasti zanemarjamo socialno vprašanje, dasi to vprašanje pretresa svet in ga bo še bolj v prihodnosti. Klerikalna stranka je tudi pri nas uvidela važnost socializma, in se je jela nekoliko pečati z njim, a oklenila se je žalostnega krščanskega socializma, ki nima niti znanstvene podlage, ampak je samo sredstvo, da se delavstvo odvrne od socialne demokracije in se napravijo delavski bataljoni, ki bi branili duhovščino v slučaju socialne revolucije, duhovščino in nekatere advokate!

Prava zastopnica socializma pa je edina socialna demokracija. Le ona ima znanstveno podlago in natančen program za vse javno in zasebno življenje.

Pri nas ta stranka nima sedanosti, dasi se je po nekaterih industrialnih krajih že krepko razvila, a tudi bodočnosti še menda ne tako hitro, ker niso dane razmere. Vendar pa bi se moral seznaniti vsak omikanec vsaj nekoliko s socialnimi idejami in socialnodemokratskimi stremljenji. Zlasti pa bi se morali zanimati učitelji za socialno demokracijo, ker je to stranka, ki ima največje simpatije do šole in učiteljstva. Letos o božiču je zborovala v Ljubljani jugosl. socialna demokracija, in sklenila, svoj list in eksekutivo premestiti v Ljubljano. Sedaj bo dobila stranka bolj slovensko obliko in bo intenzivneje delovala. Postala bo faktor, ki ga bo treba upoštevati in poznati.

O socializmu se pa vsakdo najlažje pouči iz revijé »Naši zapiski«. Gotovo je mnogo tovarišev, ki še niso imeli v rokah tega lista, ki so ga ustanovili pred dvema letoma nekateri navdušeni in izobraženi mladi možje. To je revija, ki presoja z modernega stališča vse aktualne pojave. Prva dva letnika sta bila bolj splošnega značaja, letošnji pa hoče posvetiti posebno pozornost domačemu javnemu življenju. Opazovati hoče vse dogodke z višjega stališča in kritikovati vsak, tudi književni pojav. To revijo priporočamo našemu učiteljstvu, da se povzdigne od malenkosti do višjih razmotrivanj. »Naši Zapiski« so mesečnik in stanejo le 2-80 K na leto. Naročajo se pri upravnistvu v Ljubljani.

Družba sv. Mohorja s tem vljudno vabi vse Slovence k pristopu za l. 1905. Prosi, da ji ostanejo zvesti dosedanji člani tako v naši slovenski domovini kakor izven nje, a tem naj se pridruži še kolikor le možno novih!

Č. gg. poverjenike zopet prosimo, naj čimprej dovršijo svoje, sicer težavno, a toliko bolj hvalevredno in koristno delo nabiranja družbenih članov. Vse člane pa prosimo, naj ne le samo pravočasno vplačajo svoj donesek, da s stem olajšajo delo poverjenikom, marveč vsakdo naj se tudi potrudí, da Mohorjevi družbi pridobi novih članov.

Plačilo za sedanje prispevke in raznoteri trud sprejme slehrni Mohorjan jeseni, ko se razpošiljajo družbene knjige. Odbor se nadeja, da bo letošnji naš književni dar zadovoljil vsakega Mohorjana tako glede vsebine kakor oblike. Že koledar za leto 1905 je obširneje označil knjige, ki jih prejmo naši člani za letošnje leto, in ki so te-le:

1. »Zgodbe sv. pisma.« XII. snopič. Spisal dr. Jan. Ev. Krek.

2. »Dušna paša.« Spisal † Friderik Baraga, bivši škof v Severni Ameriki.

3. »Slovenski fantje v Bosni in Hercegovini.« Spisal Jernej Andrejka. 2. snopič. — Zaključuje se znamenito delo o zadnji zasedbi Bosne. Prvi del je zbudil velemnogo zanimanja med Slovenci, tudi drugi del bo po bogati vsebini in mnogih podobah gotovo ugajal.

4. »Slovenske večernice.« 57. zvezek. — »Večernice« so na Slovenskem že stare znanke. Letošnje obsegajo samo lepe povesti.

5. »Gospodarski nauki.« I. knjiga. — Novo podjetje Mohorjeve družbe. Zbirka raznovrstnih gospodarskih sestavkov bo dobro služila vsem slovenskim gospodarjem in gospodinjam.

6. »Koledar za leto 1906.« bo zopet prav mnogovrsten. Med mnogimi drugimi sestavki bo prinesel življenjepisa slovečega učenjaka in junaka, Jurja V e g e, črtice iz rusko-japonske vojske, razgled po svetu itd.

Nabiralne pole z denarjem naj se odboru dološiljajo do dne 5. marca. Mnogo truda in sitnosti in nepotrebnih stroškov nam povzročajo tisti, ki nam ne dološljejo ob pravem času članarine.

Posamezne člane in take kraje, ki nimajo 15 članov, pa prijazno opozarjamo, da morajo po družbenih pravilih letnini (2 kroni) dodati še 40 vinarjev za upravne stroške, namreč za zavoj, spremnico s kolkom, delo itd. Seveda morajo potem poštnino, ki znaša veliko več, še sami plačati.

V Celovcu, dne 29. prosinca 1905. Odbor.

Vestnik.

Osebnosti s Kranjskega. Deželni šolski svet je v svoji zadnji seji imenoval za nadučiteja v Mirni peči gosp. Karla Pikla, za nadučitelja v Domžalah gosp. Kristijana Engelmana, za nadučit. v Kamniku g. Ign. Trameta in za nadučit. v Št. Lorencu g. Fr. Potokarja. — Suplentinja Ant. Hribarjeva v Cerknici je imenovana za provizorično učiteljico na trorzrednici v Veliki Dolini. Učiteljica Franja Trtnikova pri Sv. Križu poleg Kostanjevice je dobila zaradi bolezni šesttedenski dopust. — Def. učiteljica Marija Barletova je imenovana za začasno voditeljico dvorazrednice na Suhorju.

Rezervni fond. Še en član tolminskega učit. društva 1% od reguliranih petletnic 2-40 K; Otilija Fajgelj, učit. v Slov. Bistrici, za slov.-bistriško učit. društvo 4-40 K.

Umrli je v Semiču na Belokranjskem g. Fr. Kenda, upokojeni nadučitelj v Suhorju.

† Jan Vavrú, profesor v pokoju, je umrl dne 25. pret. mes. v Ljubljani, star 74 let. Po rodu je bil Čeh. Bil je vztrajen podpornik vseh narodnih, zlasti kulturnih podjetij. Dolgo vrsto let je bil odbornik »Slovenske Matice«. S pokojnim A. Praprotnikom sta bila iskrena prijatelja. — Naj v. m. p.!

† **Dr. Adolf Schaffer.** Dne 24. pret. meseca je umrl v Ljubljani dr. Adolf Schaffer, deželni poslanec, deželni odbornik in član c. kr. dež. šol. sveta. V deželni zbor je bil izvoljen od veleposestva, v deželnem šolskem svetu je bil od leta 1895. Mož je bil nemškega mišljenja, a za napredok Kranjske vnet in jako zaslužen deželni poslanec in odbornik. Svoje dni (1873.) je bil tudi državni poslanec in član občinskega sveta ljubljanskega. — V deželnem šolskem svetu je bil član napredne struje, ker je bil sam skozinsko naprednega mišljenja, jako izobražen, v občevanju fin in simpatičen mož. Vrlo se je zanimal tudi za živahno gibanje slovenskega naprednega učiteljstva, ki je imelo v Nemcu Schafferju odločnega zagovornika, čijega glas so uvaževali tudi v deželnovladni in deželnozborski palači. Značajnemu možu bodi blažen pokoj!

Učiteljstvo radovljiskega okraja ima v četrtek dne 9. februarja t. l. v Radovljici hospitacijo. Nastop bo v I. razredu. Začetek ob 3. uri popoldne. Učiteljstvo se k udeležbi vljudno vabi.

Dobri klerikalci se silijo učiteljstvu za brezplačne inštruktorje. Dobil sem slučajno v roke »Domoljub« št. 2, v katerem je napisalo hinavsko peresce to-le povest: »Živel je svoje dni dijak, ki je hodil v srednje šole. Pa je bil tako slabih talentov, da ni mogel naprej. Hotel je že seči po revolverju, da bi končal svoje bedno življenje. To svojo namero je razodel prijatelju-sošolcu. Ta pa mu je svetoval to-le: Počakaj, pusti gimnazijo in poskusi s preparandijo, morda bo šlo, postal boš učitelj in prišel boš h kruhu. Djak je ubogal in res je šlo; sedaj je že nadučitelj. A kruh, do katerega je prišel mož, je slab, baje zelo slab, tako slab, da je »Učit. Tovarš« že svetoval učiteljem, da naj sežejo po revolverju, da store konec svojemu bednemu življenju itd.« — Dalje stavi za zgled g. tovariša Punčuha in g. Skalo, kako si pomagata pri bedni plači z raznimi postranskimi opravili, in svetuje končno učiteljstvu, da naj si takisto pomaga k boljšemu kruhu. Pri vsem je bil dopisnikov namen, norčevati se z omenjenima tovarišema in slednjič tudi z vsem učiteljstvom. To je jasno. —

Slično povest pa tudi mi lahko zapišemo. Poslušajte, kako prijetno se glasi ista povest z majhnimi izpremembami: »Živel je svoje dni dijak, ki je hodil v srednje šole. Pa je bil tako slabih talentov, da ni mogel naprej. Hotel je že seči po revolverju, da bi končal svoje bedno življenje. To svojo namero je razodel prijatelju-sošolcu. Ta pa mu je svetoval to-le: Počakaj, pusti gimnazijo in poizkusi pri frančiškanih, morda bo šlo; postal boš pater in prišel boš h kruhu. Djak je ubogal, in res je šlo; sedaj je že rejen pater itd.« — Ista povest bi se dala povedati tudi o marsikaterem kapucinu in trapistu in o še marsikom drugem. — V »Domolj« povesti beremo o učitelju, da toži, da je njegov kruh slab itd. To je res. Mi pa, ki smo zapisali povest o patru, pribijemo, da je njegov kruh dober ali pa vsaj veliko boljši kakor učiteljski. Kruh posvetnih duhovnikov je pa v primeri z bornim učiteljskim kruhom prava in nepretregana pojedina, ki se prične z njihovo novo mašo, pa traja tja do smrti. Saj je znan star izrek: »Dominus vobiscum« ni še nikdar stradal kruha, »Et cum spiritu tuo« ga je pa že velikokrat. Le pogledjmo na mize naših kranjskih samozatajevalcev, potem pa še na učiteljske mize in videli bomo, na katerih stoji večkrat liter rujnega vinca in gleda pečeno piščice s krožnika! — Ker piše »Domoljub« o tistem zloglasnem refugiju, dotaknimo se ga torej še mi. Ecco! Poznal sem za svojih študij več dijakov, deloma osebnih prijateljev, ki niso nikakor goreli za lemenat, ampak njih namen je bil, vpisati se na dunajski ali graški univerzi. Ker so pa bili »slabih talentov,« so padli pri maturi. Hočešnočeš so morali v lemenat, kjer so se začetkoma držali precej kislo, a zdaj pa so ti že boljše ali slabše vrste duhovniki. No, vprašam te bistroumni logik, ali ni lemenat za marsikaterega ravno tak refugij? Ali niso frančiškanski, kapucinski, trapistiški in drugi redovi za marsikaterega gimnazijca s »slabimi talenti« pravi in pristni refugij? Capito! Mogoče je bil tudi za »Domoljubovega« dopisnika, ki je skrpucal v svoji krščanski hudomušnosti tako bistroumen članek, lemenat v polnem pomenu besede refugij. On svetuje učiteljstvu ironično, naj se peča s

postranskimi zaslužki. Gotovo so mu jako pri srcu postranski zaslužki, sicer bi jih ne priporočal celo učiteljstvu. Poznamo več takih kaplanov, ki se kaj radi pečajo s kakimi postranskimi zaslužki, četudi bi jim teh pri njihovih dohodkih ne bilo treba. Posebno pri konsumnih društvih so kaj radi zraven. Prodajajo in pomerjajo celo predpasnike in rute puncam. Ne vem sicer, kakega postranskega zaslužka iščejo pri takih kupčijah, ali v denarju ali v zabavi, pribito ostane pa vendar, da jim taki postranski zaslužki jako ugajajo. — Značilno je, da Jakliču ničesar ne očitajo, dasiravno ima najmanj en tucat postranskih zaslužkov. Tudi refugija mu ne očitajo. — Povedali bi lahko še več, pa nehajmo za danes. Če se bo pa bistroumni dopisnik še kdaj obregnil ob učiteljstvo na tak način, tedaj pa bomo tudi mi še bolj odprli svoje predale. Imamo notri še marsikaj o raznih kaplanskih postranskih zaslužkih, kar želi na svetlo! Kakor oni z nami, tako mi z njimi!

Učitelj, ki je bil lansko leto še „Domoljubov“ naročnik, letos se pa sramuje tega lista.

„Narodna prosveta“. Tajnik »Narodne prosvete« v Gorici, g. dr. Puc, nam sporoča, da je bil občni zbor tega društva dne 7. pret. mes. in da je bil v odbor izvoljen tudi g. Adolf Komac, učitelj v Gorici. V pripravljalnem odboru so bili samo oni gospodje, ki so misel sprožili in jo izkušali realizovati. Gorjsko učiteljstvo ima torej v vodstvu tega društva svojega zastopnika, kar je pravilno.

Kongres slovanskih časnikarjev se vrši letos v Voloski meseca aprila.

Krajni šolski svet v Tržiču je določil do stalne uravnave učiteljskih plač učiteljem 200 K in učiteljicam 100 K draginjske doklade in ne samo po 100 K, kakor smo pomotoma poročali.

Zagreb za ljudsko knjižnico. Stolno mesto Zagreb je postavilo v proračun za to leto 5000 K za ljudsko knjižnico. In Ljubljana?

Zahvala. Slavna okrajna posojilnica v Krškem je tudi letos podarila »Pedagoškemu društvu« v Krškem 20 K podpore. Za ta dar se ji v imenu društva toplo zahvaljuje

Ivan Rupnik, t. č. tajnik.

Razgled po šolskem svetu.

— **„Lega Nazionale“** vzdržuje v Dalmaciji 5 ljudskih šol in tri otroške vrtce. V otroške vrtce hodi 655 otrok.

— **Vlada na Japonskem.** Vlade so si povsod podobne kot jajce jajcu. Ali bi pa bila vlada tudi res vlada, če bi ne zatirala svobodne ljudske volje in s kruto silo ne naravnala vsake glave, da naj misli po njeni pameti? Take so vlade povsod: pri nas, na Nemškem, v Rusiji... in tudi na Japonskem. Tudi tu je oblekla vlada »moderno« vlečko, zato pa zdaj z matematiško gotovostjo tira deželo in ljudstvo v pogubo. Samo da je moderna, drugo naj gre k vragu! Vse te vlade so take, da se boje izobraženega ljudstva. V tem sta si klerikalizem in najliberalnejša vlada popolnoma enaki. Zlasti črtijo vlade svobodoljubno in napredno učiteljstvo, ki se je emancipiralo od njenega varuštva in deluje izven rimskih blagoslovov po svojem prepričanju za blaginjo ljudstva in za lastni obstanek. Tako učiteljstvo ne izreka tiranskim in birokratskim vladam zaupnic, zato pa tudi nima nobene milosti v visokih krogih, dasi vzgaja državljane, ki plačujejo krvni in denarni davek. Tako je seveda tudi na Japonskem. Tamkaj je vlada razpustila v Tokiju socialistiško društvo, zaustavila njega časopis in mu zaplenila tiskarno. In zakaj? Zato, ker je pisal list proti grozovitemu rusko-japonskemu mesarskemu klanju in ker je pozival učiteljstvo, naj se organizuje v socialno-demokratski stranki. Vlada se boji, da bi ravno po učiteljstvu ne prišle te ideje med najširše narodove mase, zato je zažvižgal bič nad njega glavami. Znano pa je, da rode take in enake prepovedi ravno nasprotno, kar jim je bil namen. To nam dokazuje zlasti Rusija, ki si je vzgojila sama nihiliste in — Tolstega.

— **Kulturni boj na Francoskom.** Francoski uradni list javlja odredbo, da morajo na podlagi zakona z dne 16.

julija 1904. zapreti 466 zavodov kongregacij. — Dasi je odstopil ministrski predsednik Combes, bo nova vlada nadaljevala od njega započeti kulturni boj duševnega osvobojenja, socialnega napredka in zblizanja narodov. — Četudi je francoska vlada v hudem boju z Vatikanom, je vendar pariški nadškof na papežev ukaz izrazil predsedniku Loubetu sožalje ob smrti njegove matere. Klerikalci znajo!

— **Slovenske meščanske šole na Štajerskem.** Na učni odsek štajerskega deželnega zbora je sklenil o predlogu slovenskih poslancev Žičkarja, dr. Hrašovca in Roša glede ustanovitve slovenskih meščanskih šol v Sevnici, Trbovljah in Žalcu predlagati deželnemu zboru, naj se predloga o ustanovitvi slovenskih meščanskih šol v Sevnici in Žalcu odklonita, predlog poslanca Roša o ustanovitvi slovenske meščanske šole v Trbovljah se pa odstopi dež. odboru v poročanje in stavljenje primernih predlogov. Bržkone bodo pokopali tudi ta predlog.

— **Ljudska univerza v Ljubljani.** K zadnji seji preteklega leta je stavil v obč. svetu ljubljanskem občinski svetnik dr. Triller predlog, naj občina več ne daje prispevkov za nepotrebno cerkev na Barju, nego naj rajša ustanovi v Ljubljani ljudsko knjižnico in čitalnico. Take zavode drugod že davno ustanovljajo kot ljudske univerze, ki so poleg ljudskih šol vir omike in izobrazbe najširšim ljudskim masam. Ta jako umestni predlog dr. Trillerja pa je napredni občinski svet ljubljanski — odklonil.

V Zagrebu nameravajo ustanoviti šolo za duševno onemoglo deco. Take šole bi bile potrebne tudi po slovenskih kronovinah.

— **Nov naučni minister?** Pravijo in poročajo z Dunaja, da se je gospod pl. Hartl naveličal ministროvanja in da baje odstopi. Njegove posle prevzame baron Gautsch, ki je — kakor znano — že bil minister za uk in bogočastje.

— **Viljem Linhart,** deželni šolski nadzornik za ljudske šole na Štajerskem, pojde v pokoj. Na njegovo mesto pride ravnatelj graškega učiteljskega, Karel Jaucker. Preden je prišel Linhart v Gradec, je bil profesor na ljubljanskem učiteljskišču. Po smrti ravnatelja Blaža Hrovata je provizorično vodil ta zavod. Rad bi bil imenovan za stalnega ravnatelja. Ker se mu pa to ni posrečilo, je prišel na boljše mesto. Linhart je strogega nemškega mišljenja. Če pa sodimo nepristransko, je bil izvrsten učitelj in pedagog. Za nadzornika, tako pravi »Domovina«, je bil popolnoma nesposoben. Vsi šolniki so baje veseli, da izgine s površja.

— **Postojna** dobi s prihodnjim šolskim letom meščansko šolo. To bo prva slovenska meščanska šola na Kranjskem. Imela bo tudi trgovski tečaj.

— **Rusko ljudsko šolstvo.** Moskovska gubernija (brez Moskve) ima 1419 ljudskih šol za 1,260.000 prebivalcev in 33.303 km² prostora. Ena šola pride torej na 23 km² in 870 prebivalcev. Šoloobveznih otrok je 160.000, v šolo jih pa hodi 86.700. — Koncem leta 1900. je bilo v Rusiji (brez Finske) 84.545 ljudskih šol, ki jih je obiskovalo 4.580.827 otrok. Učiteljstva je bilo 172.495. V zadnjih štirih letih se je v Rusiji znatno povečalo število šol in učiteljstva, ker otvorijo vsako leto povprečno 1000 novih šol. L. 1898., 1899. in 1900. se je dvignilo število za 5845 šol. Toda to je še vse premalo šol za 140.000.000 prebivalcev. V Rusiji pride 1 šola na 246 km² in 1650 prebivalcev. Finska ima 373.604 km² in 2.750.000 prebivalcev ter 1900 šol, tako da pride ene šola na 195 km² in 1440 prebivalcev. Vzdrževanje ena ruske ljudske šole stane na leto 500—800 rubljev (1 rubelj = 254 K). — Sedaj delajo v Rusiji na to, da uvedejo občno obveznost šolskega pouka in da povečajo učiteljske plače od 15—25 na 30—40 rubljev mesečno.

— **Na Hrvaškem in v Slavoniji** pride ena ljudska šola na 30 km² in 1782 prebivalcev. Od 274.489 šoloobveznih otrok jih obiskuje pouk 174.405. Vzdrževanje 1 ljudske šole stane na leto 2540 K. Ako primerjamo to vzdrževanje z onim na Ruskem, vidimo, da potroše na Hrvaškem in v Slavoniji

več, to pa tudi zato, ker so plače hrvaškega učiteljstva boljše nego plače ruskega učiteljstva.

— **Vseučilišče v Moskvi.** Dne 25. pret. meseca so obhajali v Moskvi 150letnico tamošnjega vseučilišča.

— **„Preporod“** se imenuje nov list, ki ga je začel izdajati v Zagrebu tamošnji učitelj g. Vjekoslav Košćević. »Preporod« je list za starše, učitelje in vse prijatelje mladine. Po programu namerava biti »pedagoška smotra.«

Listnica uredništva.

„**Nova šola**“: Vaš spis smo prejeli in prečitali — ne še presodili! — vendar ne moremo toliko časa govoriti o priobčenju, dokler nam ne naznanite svojega imena. Na brezimne pošiljatve se načeloma ne oziramo!

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 175.

Kranjsko.

Na dvorazredni ljudski šoli na Premu se razpisuje s tem eno učno mesto v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje se imajo postavnim službenim potom vložiti do 25. februarja 1905.

Prosilci, ki še niso stalno nameščeni v kranjski javni šolski službi, morajo dokazati z državno-zdravniškim izpričevalom, da imajo popolno fizično sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni, dne 24. januarja 1905.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani, registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Vplačuje in izplačuje se vsak četrtek od 11.—12. ure dopoldne in vsako soboto od 5.—¹/₂7. ure zvečer ali pa vsak dan potem poštne nakaznice ali c. kr. poštne hranilnice (čekovni račun št. 866.312). Za drugače storjena vplačila zadruga ni odgovorna.

Sprejem hranilnih vlog po 4%, oddaja posojil na osebni kredit po določenih rokih vračevanja (glej spodaj) proti zadostni varnosti. Za tako velja: vsaj eden dober porok in plačnik, zastava premičnin, zemljišč in vknjiženih terjatev, predznamba na plačo ali penzijo.

Prošnje za posojila brezplačno proti vpošiljatvi 20 h v poštah znamkah za frankaturo. Tudi prošnjam za posojila naj se priloži poštna znamka za 10 h za dopošiljatev rešitve.

Vsake 100 K posojila (dva pasivna deleža) se vrača po načinu:

A	v 12 mesečnih rokih, in sic. 11 rokov à 9 K — h, 12. rok 4 K 73 h
B	» 18 » » » 17 » » 6 » — » 18. » 3 » 56 »
C	» 24 » » » 23 » » 4 » 50 » 24. » 4 » — »
D	» 38 » » » 37 » » 3 » — » 38. » — » 66 »
E	» 46 » » » 45 » » 2 » 50 » 46. » 1 » 81 »
F	» 60 » » » 59 » » 2 » — » 60. » — » 70 »
G	» 70 » » » 69 » » 1 » 75 » 70. » 1 » 42 »
H	» 85 » » » 84 » » 1 » 50 » 85. » 1 » 26 »

Zadružni lokal je v Ljubljani, Zaloška cesta št. 5.

Šolske tiskovine

priporoča

tiskarna J. BLASNIKA naslednikov
v Ljubljani.

Ne zabite
„Učiteljskega
konvikta!“